

FACT SHEET

ZELENÁ DOHODA PRO EVROPU (Green Deal)

Dle výzkumu agentury STEM hodnotí Green Deal 66 % Čechů jako jasný přínos a to především pro ochranu české přírody a krajiny včetně zlepšení situace v boji proti suchu a kůrovci.

CIRKULÁRNÍ
HUB PRAHA

T A
Č R

Informační list byl sestaven v rámci projektu číslo TL01000317 s názvem "ODPAD ZDROJEM neboli uplatnění nových metod výzkumu pro rozvoj cirkulární ekonomiky v ČR", který je spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci programu ÉTA.

Úvod o Green Deal

Green Deal (GD) neboli Zelená dohoda pro Evropu byla představena v prosinci roku 2019 Evropskou komisí jako nástroj, který pomůže Evropské Unii dosáhnout svého cíle **klimatické neutrality do roku 2050 skrze transformaci na udržitelnější ekonomiku**. S pomocí Zelené dohody pro Evropu by tedy měly být sníženy emise skleníkových plynů Evropské Unie alespoň o 50 % ve srovnání s úrovní z roku 1990. Avšak uhlíková neutralita neznamená, že nebudou vyprodukováno žádné CO₂, ale že se zastaví růst atmosférického uhlíku díky schopnosti pohlcovat emise skleníkových plynů. Jak už název napovídá, Zelená dohoda nespuzuje členské státy EU, ale probíhá participativní jednání a každá země si nastavuje svůj vlastní plán, který odpovídá jejím možnostem a potřebám. Česká republika se zavázala na konci roku 2019 k naplňování této dohody. Dohoda plánuje ekologizaci zemědělství, ochranu biodiverzity, snížení znečištění přírody, efektivnější nakládání s odpady, přechod na cirkulární ekonomiku a obnovitelné energetické zdroje.

Green Deal zahrnuje:

- Akční plán pro cirkulární ekonomiku
- Strategii „Od zemědělce ke spotřebiteli“ (From Farm to Fork – zaměřeno mimo jiné na ekologické zemědělství - agroekologii)
- Revizi směrnice o zdanění energie
- Přehodnocení relevantních nástrojů jako např. emisního obchodování EU ETS (Emissions Trading Scheme)
- Investiční plán ve výši alespoň 1 bilion eur

Cíle:

- Podpora efektivního využívání přírodních zdrojů skrze transformace na cirkulární ekonomiku
- Podpora obnovitelných zdrojů energie
- Ochrana biodiverzity
- Snížení znečištění ovzduší a životního prostředí
- Vytvoření nových „zelených“ pracovních míst
- Dosažení klimatické neutrality
- Férový a inkluzivní ekonomický růst

Pokrizový restart

Přestože se může zdát, že není ideální doba k naplňování cílů GD kvůli krizi vyvolané pandemií Covid-19, dohoda může být skvělým strategickým nástrojem, který nás může z post-pandemické krize vést tak, abychom se vzápětí nedostali do krize klimatické

Na videokonferenci představitelů členských států EU, která proběhla ve čtvrtek 23. 4. 2020, vznikl dokument – společný plán cesty k oživení, v němž mimo jiné stojí, že „**Zelená dohoda pro Evropu bude zásadní strategií pro inkluzivní a udržitelný růst**“.

Pokud se po pandemické krizi budeme snažit navrátit ekonomiku do původních kolejí, nevyhnutelně nás dovede ke krizi další, klimatické. Právě pandemická krize ukázala, jak je současná ekonomika křehká. Green Deal je příležitost pro rozvoj udržitelnější a odolnější ekonomiky, ne hrozba.

V polovině dubna vydalo 13 ministrů životního prostředí členských zemí EU prohlášení, ve kterém žádají, aby se obnova Evropy vedla v zeleném duchu. K nim se připojilo i 79 europoslanců s vedením Francouze Pascala Canfina, který říká, že „*pokud obnovu ekonomiky nasměrujeme špatným směrem, zarazí nás klimatická krize.*“ Ke skupině se přidaly i neziskové organizace, think-tanky i zástupci byznysu. Mezi signatáři jsou i generální ředitelé velkých společností, jako je například Ikea, H&M, Unilever, Danone, Volvo či E.ON.

Názory na Green Deal

Mnoho politiků a organizací Green Deal podporuje a vidí v něm příležitost k udržitelnému rozvoji EU i po pandemii.

Předsedkyně Evropské komise Ursula von der Leyen ve svém videoprohlášení řekla, že zelená dohoda je skvělým průvodcem pro nastartování ekonomiky po pandemii. „*Využitím zelené dohody jako kompasu můžeme obrátit tuto pandemii jako příležitost přestavět naše ekonomiky na odolnější.*“

Z českých politiků se za dodržování Zelené dohody staví europoslanci z Pirátské strany. „*Česko zažívá nejhorší sucho za posledních 500 let, usychají lesy, znehodnocuje se zemědělská půda a nesnesitelná vedra v létě cítíme doslova všichni, po celé planetě vymírají živočišné druhy a v důsledku oteplování se*

zvedají hladiny oceánů. V tomto kontextu mi přijde odmítání klimaticky vyvážené politiky jako diletantství“, uvedl europoslanec František Kopřiva.

Naopak někteří politici a organizace s pokračováním v Green Deal nesouhlasí, obzvláště kvůli restartu ekonomiky po pandemické krizi.

Přestože sám premiér Andrej Babiš Zelenou dohodu podepsal, nyní mění názor a chce dohodu posunout a snížit cíle. „Doufám, že Brusel zapomene na Green Deal, které ničí automobilový průmysl a naši ekonomiku. Čekám, že Evropa začne podporovat tradiční průmysl.“ uvedl ve vysílání České televize.

„Jsem přesvědčený, že Česká republika by měla odstoupit od Zelené dohody pro Evropu co nejdříve. Státy EU si opravdu nemohou dovolit sanovat ekonomické dopady koronavirové pandemie a zároveň naplňovat sny ekologických aktivistů a plnit volební sliby zelených politiků“ uvedl v rozhovoru pro server ihli poslanec Jan Zahradník (ODS).

Svaz chemického průmyslu ČR k tomu prohlásí: „Z omezených zdrojů, které nám jsou teď dostupné, je nutné podpořit spotřebu/poptávku, aby došlo k nastartování ekonomiky, čímž by se vytvořily zdroje nové pro další rozvoj a investice. Podporu a realizování „zelených investic“ by bylo vhodné třeba odložit o 1–2 roky v kombinaci s přehodnocením některých cílů.“

Green Deal podporují i firmy a neziskové organizace.

„Green Deal bereme jako strategii, která má potenciál zásadním způsobem změnit zaběhlé fungování naší společnosti. Neměli bychom se zaleknout intenzity současné krize pandemické, která zastínila krizi klimatickou. Neměli bychom se vracet ke starým návykům, rychlým investicím do těžkého průmyslu a fosilních paliv, které generují rychlé výhody, ale zároveň i dlouhodobé nevýhody.“ uvedl Pavel Kroupa z advokátní kanceláře KROUPAHELÁN.

„Aktuální krize a její řešení nesmí znamenat odklad řešení krizí dlouhodobých. Změna klimatu již dnes trápí Česko suchem a vedrem a příchod koronaviru na tom nic nemění. Nestojíme tedy před otázkou buď a nebo, řešit musíme jak krize aktuální, tak ty dlouhodobé, a pokud možno hledat při jejich řešení synergie,“ říká tiskový mluvčí organizace Greenpeace Lukáš Hrábek. Organizace vyzývá skrze petici Zdravá budoucnost politiky, aby v řešení pandemie nezapomínali na klima. Petici zatím podepsalo přes 7 500 lidí.

Hnutí Extinction Rebellion uspořádalo kampaň Haló, tady klima!, ve které vyzývala české občany, aby telefonovali a psali poslancům s požadavky na podporu dohody. Za dva týdny kampaně proběhlo podle hnutí 241 telefonátů.

Akční plán pro cirkulární ekonomiku

Prioritní oblastí Zelené dohody pro Evropu je i oblast cirkulární ekonomiky, která je detailně představena v Akčním plánu pro cirkulární ekonomiku, který zavádí legislativní opatření vedoucí ke klimaticky neutrální a konkurenceschopné ekonomice, která bude zároveň efektivně nakládat se zdroji. Tento akční plán byl představen v březnu roku 2020 a jeho hlavním cílem je transparentnost a stabilní trh s druhotnými surovinami, pro které je charakteristické, že se nevylučují ani s ekonomickým růstem.

Podle Akčního plánu mohou opatření v něm uvedené do roku 2030 zvýšit HDP EU o 0,5 % vytvořením 700 tisíc pracovních míst a zajistit větší nezávislost – nejen na ostatních zemích při produkci výrobků a vyvážení odpadu, ale především na primárních materiálech. Klíčovými oblastmi pro přechod z lineárního k cirkulárnímu systému fungování ekonomiky jsou například sektory stavebnictví, elektroniky, textilu, plastů či potravin, prevence odpadu, využíváním druhotných materiálů a přeměna na cirkulární systém jako taková.

Co přináší akční plán pro cirkulární ekonomiku?

- Rámec výrobní politiky
- Snížení množství odpadů
- Dobře fungující vnitřní trh
- Podpora výzkumu i pravdivé informovanosti

Přechod naší ekonomiky na ekonomiku cirkulární by mohl pomoci ušetřit až polovinu emisí i v post-pandemické krizi. Pandemie dokonce urychlila uskutečnění některých nápadů. Cílem je uzavřít toky materiálů a zdrojů tak, aby neustále kolovaly a neztrácely se na skládkách. Uzavírání cyklů často vyžaduje větší lokalizaci, ke které pravděpodobně budeme kvůli viru, který ukázal, jak je náš globálně propojený systém křehký, směřovat.

Příklady dobré praxe

Wageningen circular public procurement

Nizozemské město Wageningen se snažilo při renovaci radnice vybrat co nejvíce cirkulární nábytek. Pro tento krok se vedení města rozhodlo poté, co se v roce 2015 připojili k iniciativě nizozemských dobrovolných dohod, tzv. Green Deals (zde se nejedná o European Green Deal z EU, ale o nizozemské dohody, které fungují již zhruba od roku 2012 a jejichž cílem je dobrovolný závazek více subjektů na realizaci konkrétních pilotních projektů testující ekologické inovace procesů či projektů v praxi) a po složení závazku, že všechny zakázky místní municipality budou cirkulární.

Město tak pomocí předběžných tržních konzultací zjistilo, co by dodavatelé mohli nabídnout, a stanovilo požadavky, jako např. to, že v nábytku nebudou žádné toxické chemikálie, že bude jednoduché ho rozložit a opravit, že bude recyklovatelný a že bude mít záruku na minimálně deset let anebo bude možné ho firmě po skončení životnosti vrátit namísto toho, aby byl likvidován jako odpad. Na základě získaných informací z radnice rozdělili hledané produkty do sedmi kategorií, na které následně vypsalí jednotlivá zadávací řízení v celkové hodnotě 800 000 eur. Bylo tím ušetřeno přes 10 000 kg CO₂ a byly podpořeny lokální firmy aktivní v oblasti udržitelnosti.

Van Werven

Van Werven je nizozemská společnost, která se zabývá recyklací tvrdých plastů, ze kterých tvoří kvalitní druhotnou surovinu pro výrobní průmysl. V současnosti mají kapacitu okolo 150 000 tun ročně a recyklují materiály jako například trubky ze stavebních odpadů, industriální odpad, anebo zahradní nábytek. Finální materiál, který vzniká, je následně využit v široké řadě produktů, od vysavačů Phillips až po nábytek či součástky aut.

Van Werven v současnosti působí v šesti zemích a jejich úspěch ukazuje potenciál pro implementaci této či podobné technologie v dalších trzích, jako i právě v České republice. Pro firmu je také naprosto zásadní neustálá podpora od nizozemské vlády, která skrze politická a legislativní rozhodnutí přechod k cirkulární ekonomice podporuje, jako například zákazem skládkování hodnotných materiálů a zvýšením poplatku za skládkování, díky čemuž je větší motivace k zvýšení recyklace a opětovného využití. Další členské státy EU, včetně České republiky, budou muset revidovat svou legislativu tak, aby podpořily činnost podobných firem, aby mohl nastat nutný odklon od skládkování a lineární ekonomiky.

<https://www.recyclingplastics.eu/recycling-process>

AEB - využití škváry ve stavebnictví

Podobně jako v případě cirkulárního zadávání ve městě Wageningen se koncept národních zelených dohod, které stojí na dobrovolné spolupráci mezi více aktéry s cílem nalézt nové cesty pro uplatnění environmentálních řešení v praxi, osvědčilo i v mezioborové spolupráci mezi segmentem energetiky a stavebnictví. Škvára vznikající při energetickém využívání odpadů je často skládkována bez užitku, avšak díky pilotnímu projektu využívajícím inovativní technologie ke zlepšení kvality škváry se ukázalo, že tato sekundární surovina je vhodná pro užitečné aplikace ve stavebnictví bez nutnosti izolačních opatření.

Díky této inovaci nizozemská firma AEB nemusí platit za ukládání škváry na skládky, ale naopak ji může používat jako zdroj pro další výrobu, a tak je škvára i finančním přínosem pro společnost. Nizozemské odvětví nakládání s odpady hraje v Evropě průkopnickou roli, pokud jde o zlepšování kvality škváry a tento projekt tak má potenciál multiplikace i v dalších evropských zemích. Velmi tak přispívá ke snižování produkce odpadů a náhrady primárních surovin ve stavebnictví.

<https://www.aebamsterdam.com/about/news/2015/green-deal-bottom-ash-programme-a-success/>

Hydal

Hydal je produkt české společnosti NAFIGATE Corporation. Jedinečnou technologii lze použít k vytvoření 100% biologicky rozložitelných PHB bioplastů z fritovacího oleje pomocí přirozené činnosti specifických bakterií. Tak je materiálově využit materiál, který dnes často končí v kanalizacích, kde působí značné obtíže jejich ucpáváním a následnou nutností drahé údržby a čištění. Recyklace olejů s výrobou vysoce kvalitních a skutečně rozložitelných přírodních biopolymerů brání použití plastů vyrobených z fosilních paliv, čímž se výrazně snižuje uhlíková stopa a množství plastového odpadu. Navíc jsou bioplasty využitelné jako náhrada mikroplastů v kosmetice, kde jsou často využívány pro svoje abrazivní účinky na pokožku.

Hydal je příkladem úspěšné spolupráce mezi vědci a soukromým sektorem, který vedl k průlomovému objevu, který řeší různé problémy najednou. To také ukazuje výhody „upcycling“ - recyklace výrobku na vyšší hodnotu než originální materiál. Podobné inovativní produkty a projekty budou klíčové pro umožnění hospodářského růstu při plnění cílů udržitelnosti EU.

<https://www.madambusiness.cz/pohledem-mb/koho-a-co-mam-rada/3631-z-technologie-hy달-unikatni-kosmeticke-pripravky-setrne-k-prirode>

BioCNG autobus v Brně

Na principech přeměny odpadů na zdroje stojí i pilotní projekt, který inicioval INCIEN společně s Dopravním podnikem Brno, Brněnskými vodárnami a kanalizacemi a společností MemBrain. Cílem bylo otestovat provoz autobusu městské hromadné dopravy poháněného energií vyrobené z biologického odpadu - čistírenských kalů, které se dnes často bez užitku skládkují nebo je nutná jejich likvidace spalováním. Energie ve formě bioplynu vzniká při zpracování biologického odpadu anaerobní fermentací a lze jej použít jako náhradu za CNG. Vedlejší produkt, digestát, může být vrácen do půdy jako přírodní hnojivo. Výsledkem pilotního projektu byl provoz autobusu, který během 2 měsíců zkušební režimu v roce 2018 urazil 5 000 km bez jakýchkoli technických problémů. Projekt prokázal, že se jedná o účinný způsob, jak snížit potřebu CNG a zároveň snížit množství skládkovaného odpadu a tím i související skleníkové plyny. Díky projektu se nyní český Národní akční plán pro čistou mobilitu zabývá využíváním biometanu, politici našli větší odvahu vyjednat provozní dotace

pro podporu těchto myšlenek a hlavní město Praha nechalo vypracovat studii o potenciálu biologického odpadu, která poukazuje na příležitosti uzavřeného cyklu bioodpadů na úrovni hlavního města.

<https://zajimej.se/brnensky-projekt-vyrabejici-z-bioodpadu-palivo-pro-autobusy-je-ve-finale-o-ekologickeho-oskara/>

ERC-Tech

ERC-TECH je celosvětovým inovátorem ve vývoji betonu a betonových stavebních prvků ze 100% recyklovaných kameniv. Know-how firmy ERC-TECH zahrnuje zpracování recyklovaných směsí z inertních stavebně demoličních odpadů, zejména z betonu, cihel, dlažeb, keramiky, sanitárních výrobků, směsí beton/cihly, střešních tašek a keramických výrobků, malty a podobně. Tyto materiály dnes v České republice v naprosté většině končí na skládkách.

Místo těžby nerostných surovin a růstu skládek zakládá ERC-TECH svoje aktivity na opětovném využití odpadních stavebních materiálů s cílem výroby takových produktů, které svojí kvalitou a přidanou hodnotou nahradí primární stavební materiály. Náhradou nerostných surovin a použitím o 30 % méně cementu má totiž nejen pozitivní finanční dopad na cenu produktu, ale díky snížení CO₂ má významný přínos pro životní prostředí. Pokud by se využilo 2,4 bilionů tun v současnosti celosvětově nevyužitého inertního materiálu z demoličního odpadu, snížila by se stopa CO₂ o 620 mil. tun každý rok s finančním přínosem více než 115 000 bilionů USD ročně. Inovace firmy ERC-TECH jsou již úspěšně

uvedeny na trh, a to i díky spolupráci s lídrem v oblasti stavebnictví s firmou SKANSKA, se kterou vyvinuli produkt REBETONG, který je vhodný pro využití v širokém spektru stavebních činností.

zdroj Skanska a.s.: <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/cesky-vynalez-prinasi-revoluci-do-stavebnictvi.skanska-zacala-pouzivat-recyklovany-beton>,

Závěrem:

Zelená dohoda je ambiciózní cíl, jak nastartovat fungování udržitelnější ekonomiky díky přechodu na ekonomiku cirkulární. Příklady dobré praxe ukazují, že environmentální udržitelnost může jít ruku v ruce s ekonomickým růstem. Je třeba hledat nové inovativní cesty a technologie, jak takového přechodu dosáhnout. Česká republika deklaruje cíl stát se špičkou v oblasti výzkumu a vývoje inovací a k tomu Green Deal může pomoci díky alokovaným finančním prostředkům. Je ale třeba odložit nepodložené ideologické argumenty a prosazovat konkrétní opatření tak, aby byly cirkulární principy propagovány ve všech průmyslových sektorech.

Zdroje:

AEB Amsterdam. 2015. *Green Deal bottom ash programme a success*. [online] Dostupné na: <<https://www.aebamsterdam.com/about/news/2015/green-deal-bottom-ash-programme-a-success/>>.

Ekolist.cz. 2019. *Český vynález přináší revoluci do stavebnictví. Skanska začala používat recyklovaný beton*. [online] Dostupné na: <<https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/cesky-vynalez-prinasi-revoluci-do-stavebnictvi.skanska-zacala-pouzivat-recyklovany-beton>>.

Evropská komise. 2019. *Zelená dohoda pro Evropu*. [online] Dostupné na: <https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_cs#documents>.

Navigate. *Biotechnologie Hydal*. [online] Dostupné na: <<https://www.navigate.com/cs/biotechnologie>>.

Škrdlíková, H. 2020. *Zelená dohoda pro Evropu je dobrým plánem pro obnovu Evropy po pandemii, nevzdávejme se jí*. [online] Dostupné na: <<https://zajimej.se/zelena-dohoda-je-dobrym-planem-pro-obnovu-evropy-po-pandemii-nevzdavejme-se-ji/>>.

Škrdlíková, M. 2020. *European Green Deal odkud poputují peníze a co nás čeká do budoucna?*. [online] Dostupné na: <<https://zajimej.se/european-green-deal-odkud-poputuji-penize-a-co-nas-ceka-do-budoucna/>>.

Van Werven. 2019. *Van Werven starts plastic recycling in Sweden*. [online] Dostupné na: <<https://www.recyclingplastics.fr/actualites/van-werven-starts-plastic-recycling-in-sweden-1>>.

Zajimej.se. 2019. *Brněnský projekt vyrábějící z bioodpadů palivo pro autobusy je ve finále o ekologického Oskara*. [online] Dostupné na: <<https://zajimej.se/brnensky-projekt-vyrabejici-z-bioodpadu-palivo-pro-autobusy-je-ve-finale-o-ekologickeho-oskara/>>.

Autoři Soňa Jonášová, Tereza Zoumpalová, Eliška Kosová

Vydáno v říjnu 2020, Praha/Brno.

Projekt realizuje BIC Brno

T A
Č R

Informační list byl sestaven v rámci projektu číslo TL01000317 s názvem "ODPAD ZDROJEM neboli uplatnění nových metod výzkumu pro rozvoj cirkulární ekonomiky v ČR", který je spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu ÉTA.